

PRESING, 2020.

SAŠA SKALUŠEVIĆ
PLASTIČNA ALEKSANDRIJA

Izdavač

Društvo za afirmaciju kulture – Presing
Mladenovac

Kontakt

presing.org
konkursiregiona.net
kr.presing@gmail.com

Urednik

Predrag Milojević

Edicija

Vrtlog

Štampa

Presing izdavaštvo, Mladenovac
str. 80 / 20 cm / Tiraž: 200

Godina izdanja

2020.

ISBN 978-86-6341-435-8

Saša Skalušević Skala

REKREACIJA PRE PAKLA

PRESING, 2020.

Copyright © 2020. Saša Skalušević

...jer smrt je nesporazum.

Tomas Bernhard

***Opterećen sa dve stvari, čovek –
sasvim sigurno – nalazi svoje
mesto u paklu. Koje dve? Lošim
navikama i pogrešnim stavovima.***

Sidarta Gautama

PAD BEZ
REČI

STENE

Isturpijali smo svoj život
stene hridi sa kojih smo se bacili
u njega
u nju
besciljno
olako
direkt na glavu
bez traga
krugova i vira

hranitelji državnog aparata
dozvolili su nam to tako lako
ili su nam podmetnuli nogu

HODANJE UNAZAD

IZBOR

Poluotvoreni prozor u stanu tvojih roditelja
hladi ti prvu jutarnju kafu
decembar je ali još nije zima

vrelina šolje izaziva ti uznemirenost
kao popodnevna svađa u zgradi
kao nepregledno polje opušaka
koje zatičeš u gradskom parku

srkneš li vrelinu kafe
srknuo si sve trnje iskustava
koje će doći nakon mladosti

prospeš li njen talog
okrenuo si glavu od zločina i nepravde

MRAVI

Mravi iz našeg stana su nestali

primetili smo to tek kada smo se
probudili iz naših pamučnih snova

nestali su iz naše meke kuhinje
nestali su iz lamperije što krcka
nestali su sa bajkovitog poda
okrunjenih kiselih zidova
koje su tako veselo pomerale
kao vešti tesari i dundžeri

mi to nikad nismo uspeli

mravi su nestali iz našeg stana
istina je da im nismo zadali
nikakav udarac ništa što bi ih
poput ledenog talasa odbacilo
tamo otkuda su došli

ili su oni oduvek bili ovde

tek mislim da prstom kroz vazduh
nismo pokret napravili

viđali smo ih kako u veselim kolonama
trčkaraju za našim ostacima

jure kroz svoju viziju neprestanog rada
ili štete što mu često dođe isto

gnječili bismo ih ravnodušno prstom
nismo bili od onih što ni mrava
ne bi nikad zgazili

možda su nas zato i napustili

DIVLJI DIVLJI

Divlji trenuci prate tvoje sećanje

na mladost snagu i opojno vino
zanosne mirise devojaka i žena
koje si tako lako uzimao

kao što se kida prezrela smokva
sa grma koji ti se nađe na putu

često odsustvovanje sa više nego
blatnjavog kućnog praga

noćne šetnje tuđim gradovima
plač sitne dece koju si viđao u prolazu

ne znajući baš tačno koliko im je godina
stideći ih se ako te u prolazu slučajno
očeše kakva rasna opštinarica

sada samo podmukli jutarnji kašalj
prati tvoje tupe reči odapete u vremenu

misao utopljena u iščekivanju smrti

CRNA MANDARINA

Usta su ti puna komadićima mandarine
pljuckaš njene semenke
po hladnom betonu gde su stala
tvoja pomalo žablja stopala

taj beton je tvoja otadžbina
kao i taj balkon taj trenutak
za njih si spremna da rađaš i braniš

svako seme je gorko kada se zagriže
zato što dolazi iz lepljive zemlje
beli se kao kost od koje nastaje prah

možda je zato i lakše da se ispljune
izdrka i pusti da padne na plodno tlo

NOVI DAN

Šah ti je ispod kreveta
pištolj i nož u ormanu (samo ti
znaš kom i bolje je tako)
ispod jastuka češkaš
punu tablu ksalola
sa zvučnika privezanih
na laptop
zadovoljava te neprestano
Joy Division
desno od tebe je
samo drveni sto

ti se odlučuješ
za vino i vodu
pre no što zaspiš
pre nego što počne
novi usrani dan

ĐAVOLJA JAJA

Istinski nakazni svet
iz tih jaja
kako je Novica to
davno opevao
izašao je
izlegao se pred nama
tako dobro
da nikad ne nestane

PROMENA RAVNOTEŽE

za D.M.T.

Drvena stolica se lomi
upravo dok se ljuljaš na njoj

poput debelog i čupavog
uškopljenog mačora
kome si odsekao brk
naslon puca upravo tamo
gde su ti leđa

pad je uvek neočekivan
beskonačno brz

LOŠE NAMERE

Osećaš po mirisu svoje kože
neki požar će uskoro doći
buknuće u kukuruzu ili žitu
spaliće šumu ili letinu

ispucali sitni ostaci
nalik na tvoje prozirne šake
bedne žetve lelujaju u žezi

uzdišu iscrpljena stabla
koja su osakatila ludilo ili pohlepa

neki požar će uskoro doći
svejedno loš
buknuće pred tobom tek tako
gotovo kao i uvek do sada
ne možeš mu se odupreti

ne veruješ u nemarnost
ni u iznenađenja
ma kakva bila
poznaješ namere
mirišu u vazduhu

STATISTIKA ZLA

Pitao sam se kako to da još
ranije nismo poludeli

kako smo to sebi dozvolili

teturajući se po ivici sečiva
ničemu se nismo priklonili

besni vukovi srču svoju penu
jure za nama crvenih očiju

gladni jeleni oštarih rogova
trče nam u susret

od hladnoće trnu zubi

čekaonice su pune beznada
ustajalog ljudskog mirisa

u raspodeli kreveta za povređene
za nas nema mesta
nema nas na spisku

zemlja je sve toplija
susedi sve hladniji

statistika je neumoljiva

TOPLI
ZEC

PADA CRNI SNEG

Sneg je crn
zemlja je ravna
vinilska ploča
koje smo voleli i skupljali

Sunce ne izlazi
ono zalazi na Istoku
neko pritiska dugmiće

gladna deca na *Rogu Afrike*
traže odgovor u oku lešinara

neko pritiska dugmiće
pije vodu otopljenu sa glečera

ARHE

Svetlost sporo ulazi
u tvoj tihi hram
kažeš potreban ti je samo početak
da svakom je potreban početak
Isus se previja i umire na krstu
nema ga tri dana
čekaš u krevetu
ti i ostali apostoli Reči

svet nestaje u štampanom betonu
ispred beskonačnih šaltera
sa duplim staklom
anđeli sa krovova zgrada
pljuju prolaznike
traže meso i krv
bez reklama u pauzi
nuklearnog natpevavanja

ANĐEO UNIŠTENJA

Tog letnjeg lepog podneva
vozili smo bicikle
desetak kilometara od grada
terali ih kao što se šibaju konji
pred nekom velikom nevoljom

ona na svom nežno plavom
ja na užarenom crvenom
gotovo paklenom dvotočkašu

putnici u svojim vrelim i brzim
limenkama mahali su nam
zavideći nam našoj slobodi
glinenom vremenu i nasmejanim licima

sve je izgledalo savršeno
jurili smo veoma brzo
iako je put išao malo uz brdo

očekujući da ispred nas iskoči
kakav jelen kapitalac
bežeći od sumanutih lovokradica
na koje su nas znakovi na svakih
3,2 km upozoravali

prolazili smo kraj žita
snopova osušenog kukuruza

radovao sam se unapred klipovima
suncokret nam je okrenuo glavu
ili je to bilo pre nas

jedino se jedan usamljeni gavran
koji se ni u šta nikada nije uklapao
crneo u polju nedaleko od nas

pogledao sam mu u sjajno oko
okrnjeno gradskim otuđenjem
užareni pogledi su nam se sreli

graknuo je sočno i snažno
prema nama
nikog drugog i nije bilo

na prvoj krivini skrenuli smo desno
ćutke strogo želeći to
videli smo naseljeno mesto
vratili smo se gradu

NAPUŠTENI RAJ(AC)

Vozimo se mini busom
sve je skraćeno u nama

pred nama se putevi račvaju
religije prepliću i halapljivo gutaju
naše umorne i nezaštićene misli

sela su vezana za drveni strujni stub
da ne odlete tamo negde
gde će ih ljudska ruka milovati

sela su isprovraćala bolno
izlokane puteve polomljeni asfalt

zubati korovi se cere u sitosti
oštar vonj mrše krije u zasedi

Timok više nije onako žut
gust kao kačamak

izbistrilo ga je naše odsustvo
samo se još kamenje i ulubljene
plastične flaše presijavaju
u njegovom toku

gledaš čokote u vinskim suzama
zmija je napustila ovaj raj
truli plodovi popadali
raspadaju se ispod krošnje

vino je postalo sirće
znanje je upila suva zemlja
dokolica i hlad

DVOGLAVI

Dajte mi dvoglavog pesnika
dajte mi ga na dan-dva
dajte mi ga sad

tako dvoglavog u čijoj su se
kosi sakrili Minotaur i Tezej
koje uzalud tražim

tako neumornog koji hoda
vekovima unatrag
u potrazi za Svetim gralom
tim krvavim ciklusom Sveta
(što se klata na leđima smaragdnog guštera)

u čijim pesničkim venama
teku pripitomljeni Dunav i mutna Sava
puna iznutrica nepoznatih mučenika
koje nisu mogle svariti ni zlatne ribice

dajte mi ga tako dvoglavog
u oči da mu pogledam
jesu li i one janusovske

DOGMA

Žderemo jedan drugog
do krajnje zlobe

Balkan mi je svedok
uglačani belutak

do neizmernog obožavanja
što je često isto
ili još gore

ti si ono što sam
ponekad ja

ja sam sve ono
što si ti
i više od toga

nešto poput kulta senke
zaboravljeni ljuti predak

PRETNJA

Moj brat živi u gornjem Gradu
dole je *Ad*
rat ključalo ulje
iskrivljene telesine bez duše
koje čekaju na vaskrsenje

donji Grad preti gornjem
senka svetlosti
brat bratu

DRUGI IZLAZAK

Ars longa, vita brevis.

Na starom rajačkom groblju
gore visoko na brdu
blizu zaboravljenih Bogova
ukorenjenom u prve vinograde
nakon Velikog potopa
našao sam lobanju

gleda sa suve zemlje
ka pimnicama
mene ne primećuje
uzimam je i približavam uhu
želim da čujem huk historije
želim da čujem zašto je izišla
iz svog čokotnog groba

ćuti, ne gleda u moje lice
očne duplje su suve i prazne
nema mulja za podsmeh
nema bora ožiljaka za osmeh

kotrljajući se napušta ovaj raj

vino se teško pije
kad je čovek sam

TRIBUNAL KOŠMARA

Lucifer me u snu pita
ozbiljan do nevidljivosti
vi ste već odgovarali pred
vašim domaćim sudovima
pre nego što uspem išta da kažem
pepeo se roni sa mog radnog odela
štucam, iz usta ispada nož
iz oka kaplje
zarđala bodljikava žica
od nečujne senke formiralo se
U IME onog *NARODA*

šta tražite onda ovde
opominje me vrhovni sudija
lučonoša heruvim gospodar rata
vi ste sitna riba za nas

budi me jak grč mišića
teška žeđ

ČEKALIŠTE/EGZODUS

Parkovi pojila gradske česme
pune nepoznatih
nemušte dece majki
i mlađih muškaraca
bronzanog peskom oivičenog tena
iz Sirije Iraka Avganistana
Irana zabiti Libije turskog Kurdistan
ispred naših vrata
gledaju plodnu zemlju
nagrađenu smećem i ravnodušnošću
koja okružuje dokle pogled dopire
čekalište autobuske stanice
pupka presečene vrpce Evrope

hoće li moći
pokidati sve mreže
bodljikavu žicu
hoće li moći
stići blizu srca
ili grla

jauci davljenika
sa Lampeduze
ih ohrabruju

ZMAJEVA STOLICA

INSPIRACIJA

Dokolica je nestala
glava ti je teška
kaiševima stihova zategnuta
suha mamurna gotovo nikakva
kaša reči u kojoj se davi strepnja

nesanica te guši više
nego sav dim beščašća
znojavi glasnici jure
do stegnute šake prstiju
javljaju da se dohvate oruđa

penkala ili tastature
da zgrabe telefon
napad je blizu
poput ratnih bubnjeva
počinje tipkanje po sobnom smogu

nesanica i moje zdravlje
dobijaju svoj deo plena

PLAVA SOBA

Po tepihu išaran
više nego
zanimljivim arabeskama
smeđim jedva vidljivim
rešetkama iza
kojih sam se mogao
tako mnogo puta naći
prosute su mrve
mokre zemlje

po sintetičkoj postelji
iscrtanoj znojem
udubljenjima vrelog tela
zgrušava se izlučevina laži

u vazduhu miriše
neizgovorena psovka

oko fotelje i radnog stola
mota se gumeni aligator
iz čijih čeljusti kulja
užas svakodnevnice

po nežnom milovanju
čini se
da je to musavo dete
pobeglo iz dupka

GRADSKE HIJENE

Nagurale su nas u svoj kreativni kaos
omamile skupim ženskim parfemima
da ni goli članak nismo videli

prepustile su nas grabljivim čoporima
zakonu teritorija i osvojenih ulica
onda ubile boga u nama

sa šifrovanim koferom u izbalavljenoj ruci
zajahale su popa i preorale groblje
rekoše da ima dobar vidik za višespratnicu

pojele su nam *Baculum*
jedino što nam je preostalo
tek onda su se nasmejale

POGOVOR NAKON SVEGA

Mnogo pre svoje dijagnoze
M.Z. je vikao
NE pušim
NE pijem
NE kockam se
Ne jurim ženske
hvaleći svoj poetski asketizam

crvenim tragom neumorno
mučio je sebe i druge

ali zato imam
čir na želucu
to je pravi pakao

mного pre predgovora i doktora
duše pune
pirita boje korozije
strog prema formi
škrt na pohvale i hrabrom glasu

brknuo je duboko unutra
izneverivši sebe i druge

i to je nešto

CRVENI PEVAC LETI KA PANJU

Smorila su nas sva ta očekivanja
u danima za koje smo mislili da dolaze

sve to odsustvo boje
krpice rasute po podu

odeća i znanje
koje se kostimiralo
u prašnjavu kost iz vitrine
i naše dosadne roditelje

ne znam da li znaš
kako izgleda Vlaška mahala
i kako je nekad lako
izgubiti se u njoj

ONAJ LOM

Otkada sam slomio mali prst
na desnoj šaci
a ima tome već više godina
pri držanju olovke i pisanju
nedugo zatim krene da
mi trne cela desna ruka

da li se to isto dešava
sa voljom ili idealima
kako starimo ili
kako nas lome

TITANOMAHIJA

Tvoj otac je Hron
zato misliš da imaš sve vreme
ovog sveta u plamenu

on je titan
doživotni računovođa
ima ego sve do Mjanmara
ti si za njega nevažan
tek slučajan ili podskup ejakulata
koga ne čine elementi izabirani
iz mokraćne cevi ili mehura

zagledan u blede ispisane brojke
oseća na sebi so Tučepa i Makarske
užeglih maslina i golotinje
mladih Nemica koje je prvi put
video tu na živo
ne na RTL cvaj ili nekom
drugom švapskom kanalu

znaš da je Mjanmar ili Burma
kako ga i danas mnogi zovu
imao vojnu huntu
više od pola veka
koja je zagledana u zvezde
udarala po ušima
sve one koji znaju da pišu i čitaju
to je za njih bila elita
i ovde je samo za nju niko ne mari

prave se da ne postoji
žele da jednostavno nestane
utopi se u vremenu
koje meri Hron titan
oseća kao da je sve to
bilo juče a ne više
od tri decenije

prođoše tako glat
nalik na nabildovanog slona
u kineskoj radnji
koju su prošli vlasnici
već dobro izlupali

upravo u času kada si
krenuo da planiraš
počela je titanomahija

MOMAKLIJA

Gotovo potpuno je u pravu
_____ (dopisati ime po izboru)
kada glasno cmizdri
utrnut od neosetljivosti
oka kamere
golemim nedaćama
velegradskog smeća i budžaka
u kojima se gnezde
legalizovane metadonske lutalice

sedneš ili još bolje
ležiš i lažeš
ližeš sebi svoje
pridevske greške
mahina radi sama
bridi ti upaljeno lice
topi se
gotovo nestaje

sve kokoške imaju plastične kreste
misliš da će ti se
pomoćni sudija osmehnuti
neće podići zastavicu
kad uđeš u ofsajd
nađeš se u zaleđu
da će ti pomoći
bez vere u njega
kada izgubiš ključeve
od svoje kuće u šumi

izgubiš svoju senku
onda sebe ili ono
što je barem preostalo
prijatelje za koje nisi
ni znao da postoje

dok i dalje veruješ
da si žrtva preplaćenih socijalista
dirigenata fantomskih horova
koji dižu pobunu protivu
toplog obroka regresa
presporog gradskog prevoza
koji vozi do čekaonice smrti
penzionerske birtije
dok u lavirintu masturbacije
nestaje poslednja anatema
tvog propalog kružoka
zapišavanje greha
obaraš putene i vlažne
kosiš poput šećerne trske
tuđe arhive i komade za poneti
činioce uvreda i prosutog mleka
poraženih nikada odbačenih jada
godina koje je samo oprljila
vatra Savezne skupštine

češeš neobrijana i sve maljavija
kako stariš jaja
niz podbuli trbuh
koji je već progutao cisternu vina
fabriku piva

klizi hladan znoj
ali tebi baš to godi
jer imaš osećaj da stvaraš
uistinu činiš i priređuješ
sve do kraja radnog vremena
goleme i traljave setve
kraja izgrickanog do živaca sveta

BRADA

Brijemo bez vode
naše još uvek meke brade

neće dugo proći od tog dana
(ili mi to danas samo tako izgleda)
naše brade postaće tvrde
u njima sve više
pepeo će sijati
da i opet
sve više će je biti

no tada smo
je brijali lako
svakog dana
gotovo gulili
živeli smo u tom
jutarnjem brijanju
pripremi zadovoljstva
uličnog lova
dahtanju nad
obilnost plena

bežali u grad sveži
nasmejanih glatkih lica

bežali od sebe i nepoverenja
oblačili svoja očetkana civilna odela

ispijali velika piva
koja su nam pravila brkove
gledali cure koje su gledale u nas
odvodili ih nasmejane u toplu noć

nakon svega lako bi zaspali
za razliku od večeras
noći koje će doći

DAN POSLE

Računi stižu jedan za drugim
gledaš ih i misliš
gde si bio kad se revolucija
na delu rešavala
uz stisak znojave i krvave desnice
i naravno ponekog poljupca

LEGENDA

Nigde niotkuda je samo izgovor
eno nečoveka (možemo samo da mu zavidimo)

govorili su dovoljno glasno o njemu
oko je videlo u sebi (dovoljno)

tumaranje zaraslim vinogradima izaziva vrtoglavicu
i (pomeraš centar vasiona na o-ruk)

negde daleko drugde pčele padaju na cvet

NULA DEVETNAEST

Kada prestaneš pokušavati
poneti vasceli svet
na svojoj grbini
sa koje neizostavno žele
da im sjašeš
spadneš tako da to niko
ne primeti
gotovo poražen sklizneš
biti zelenoopna kornjača
glodati presovane crve
ono što je ostalo
od želje

kada prestaneš ići stalno unazad
napred i napred unatraske
sa sirovom bakljom u jednoj
tupim bodežom u drugoj ruci

potpuno sam
pozvaću te onda
kazala mi je

isplivaće
zardali štit/mač
sa kaldrme Ada Kale

narandžasto i ljubičasto
vrlo tamno praskozorje
miran bez vetra dan

priljubljeni obrazi
uz lepljiva kišna stakla

turobni sati za
dečje zmajeve i lopte
bakarno lišće šume
krije ključeve
mog rođenja i nesreće

kemtrejlersi iznad tvoje
koščate ustondirane doline
koju halapljivo guta zalazak
igraju turski šah i mice

letnje noći prskaju
poznati meteori i uljezi komete
ono što nam je ostalo
od neba i predgrađa

baš takvo podseća na
tvoje gusto seme što
se sliva po grudima mlađih žena
koje više ne veruju u astrologiju

osećaš kalaj
među prstima
neki muk koji davi
moje grlo glas
i prepone

ODGOVOR

*Greške su kapije otkrića.
Džejms Džojls*

Govori mi moj imenjaka
pesnički drug (jer istina je
da se ne srećemo često)
napisao sam tek sada
pesnički najčistiju pesmu
koju (i to je istina)
posvetio nama poslednjim
živim pajacima žive reči
zabavljačima na svetu koji
odavno više ne postoji

odgovaram mu onako
kako umem
da su mi bile
potrebne godine i godine
ne pisanja
ne posmatranja i osmatranja
skupljanja materijala i građe
ceđenja
već prljanja

da bih mogao
tako čisto
da pišem

MOJSIJEVA OGLEDALA

TESTO

Grizem pogačice detinjstva
prazne i masne

nigde čvaraka
nigde sira
u njima

samo testo i kore

jedino još reči i sećanje
hrskaju pod zubima

zaglavljuju se poput koščica
negde između ždrela i jednjaka

SMISAO NEVINOG SVETA

Nikiti Staneskuu

Gde su munje
tu je i krik
hladnoća

SKICA

Može li ta tmuša
u koju smo zapali
imati svoj kraj

zategnuti konopac
koji tražimo
uže ili konac
u ovom lavirintu
strah drevnosti
izlaz koji
je samo prepreka
da nas tu zadrži

poslovica kaže
da nije nade
skupa bi užad bila

UŽAS U KRUG

Nakon svakog užasa
ostade pustoš studen
ruina bez bibliografije i adrese

odvratna zima
krateri golemi
na tvrdom Mesecu
po kome hodamo onako
kao što je Stenli
jedne mokre noći smislio

rupe i praznine odvratne igranke
koje jedino još ostaju
u srcu i glavama

neumorni sneg svojom belinom
prekriva škripu
ono fino škr gutanje peckanje
beline i trag
gotovo sve što svetluca
iza istoka
ima li više ičega tamo

kome je samo sivo nebo postalo
beg otadžbina i spas
dezterstvo kao izbor
smisao barikada ili start

čini mu se da sva sranja
sukobi svađe pesničenja
ono što je najčešće
u nas
patologija crknutih krava
i ostale stoke
staje zimi
prosto rečeno prestaje

Bogovi, o tako surovi
tada sklapaju svoje table
kao kakvi umorni penzosi
odlaze na počinak
umorni od domina
pikuše sitnih čipova
preferansa i dece
koja bruje u komšiluku
lomeći sve pred sobom

misle na novo leto
bazen i zgodne mlade
ne previše taknute cice
sve ono što donosi život
mladost u dobrom susedstvu

no pali se ne pridižu
ne ustaju

TROVANJE

Prsata robot plavuša
pre kupovine
nas obaveštava
šta je tačno
otrovno u limunu
kora ili plod
da bismo znali
šta prvo da pojedemo
dok ne krene da nas
radi otrov

kakav dilerski stereotip

SLEPILO I GROZNICA

Niko ne zna
šta će se uskoro dogoditi

sav net golim okom
vidljivi usrani svet
užaren od prenadutosti
sranja i naklapanja
krkljanja i očigledne poremećenosti
jedne zamućenosti
o mogućoj apokalipsi
ne vaskrslih
već poludelih

niko ne zna
šta će se uskoro dogoditi
makaze u rukama napraviće
već neki rez
ili završiti u međunožje Evrope
zadihane kulture na aparatima
za disanje

neka dvosekla sekira već
rascopaće komšiji glavu
dok turira auto
jednog izuzetno ledenog jutra

niko ne zna
šta se dešava u gubavim soliterima
džanki alkosi doduše retka vrsta

skalpiraće roditelje
baku deku dalje rođake
nervozne prolaznike
u potrazi za bilo kakvim plenom

niko ne zna
kakva nas nasilna simetrija zločina čeka
gde će se dogoditi sledeća pljačka
gaženje teretnim kamionom
masakr ili bombaški napad
verskih fanatika
fundamentalista i umišljenih terorista

a svi kenjaju
samo i jedino o tome

UKRADENI MIT

Pridižem se kao da ću
dohvatiti nebo

na ne tako starom panju
kog je istrošila sekira
jedva održavam ravnotežu

držim tebe u naručju
grabim od oblaka
kradem od mita

od onoga što želimo
da se dogodi

DIONISOV NOKAT

Rekreacija pre pakla treća je zbirka poezije Saše Skaluševića Skale i, može se reći, do sada najuspelija. Kao vino koje protokom vremena, životnog iskustva i pesničke istine, postaje sve bolje, tako i poezija pred nama predstavlja kvintesenciju onog što je iznedrio vinski podrum negotinskog pesnika. Ne upotrebljavam slučajno ove metafore, budući da je motiv vina jedan od presudnih za razumevanje *Rekreacije pre pakla*. Koncipirajući knjigu u pet ciklusa (*Pad bez reči*, *Hodanje unazad*, *Topli zec*, *Zmajeva stolica* i *Mojsijeva ogledala*) pesnik je „put do pakla“ popločao vinom, što se može sagledati iz sledećih stihova:

*vino je postalo sirće
znanje je upila suva zemlja
dokolica i hlad
(„Napušteni Raj(ac)“)*

*u potrazi za Svetim gralom
tim krvavim ciklusom Sveta
(„Dvoglavi“)*

*vino se teško pije
kad je čovek sam
(„Drugi izlazak“)*

Vino, dakle, mada ima povlašćeno mesto u zbirci, nije pozitivno konotirano, a njegova hrišćanska simbolika resemantizovana je, jer, za razliku od vina shvaćenog kao

Hristova krv, koji vodi put spasenja, *vino postaje sirće*, *krvavi ciklus Sveta* i teško ga je piti. Ovakva pesnikova postavka uokvirena je zavičajnim toposom, budući da grad Negotin i Rajački vinogradi predstavljaju semantičke ključeve, kojima nam se sugerije kako na Istoku ipak ne možemo potražiti Raj, već je „Raj(ac)“ napušten. Sve je onako kako ne treba da bude, tj. svet je izvrnut naglavačke, a lirski subjekt prinuđen da hoda kao rak, *unazad*.

Poput slika u biljurnim (Mojsijevim) ogledalima i stvarnost koja se ogleda u pesničkim slikama jeste iskrivljena i u negativu, nalik na prizore iz popularnih starih gravura iz 18. veka, kakve su, primera radi, *Ljudsko ludilo* ili *Svet naopačke* i još poneke predstavljene u poznatoj Ekovoj *Istoriji mitskih zemalja*. Mogućno je da je pesnik pro našao inspiraciju upravo u ovoj knjizi, bogatoj izvanrednim ilustracijama i literarnim primerima iz barem dva razloga. Prvi bi se ticao mitova kao njegovog vrela inspiracije, što se vidi i u prethodnim zbirkama *Mitovi i senke* (2014) i *Plastična Aleksandrija* (2018), dok drugi može biti postizanje bogatstva asocijacija i imaginativne gustine kojom odišu pojedine pesme. Takva je, recimo, epiloška pesma „Ukradeni mit“, čijim se naslovom već sugerije da je, najpre, mit kao prometejska vatra, važna za razvoj pesničke civilizacije, ali se i od tog mita/vatre krade voljena ili željena žena, a možda i sama pesma:

*držim tebe u naručju
grabim od oblaka
kradem od mita*

*od onoga što želimo
da se dogodi*

Civilizacijsko unazađivanje ili pad u ovoj zbirci određen je i socijalnim, društvenim i političkim naznakama, koje nisu banalno eksplicirane, već vrlo suptilno posredovane. Lucifer i čovek imaju nešto zajedničko, a to je upravo pad – Sotona je pali anđeo, a čovek je prognan iz raja. Otuda se crni i crveni tragovi palog anđela prepoznaju i u stopama čovečanstva. Pesma „Izbor“ posve je simptomatična u tom pogledu:

*Poluotvoreni prozor u stanu tvojih roditelja
hladi ti prvu jutarnju kafu
decembar je ali još nije zima*

*vrelina šolje izaziva ti uznemirenost
kao popodnevna svađa u zgradi
kao nepregledno polje opušaka
koje zatičeš u gradskom parku*

*srkneš li vrelinu kafe
srknuo si svo trnje iskustava
koje će doći nakon mladosti*

*prospeš li njen talog
okrenuo si glavu od zločina i nepravde*

Umesto da lirskom subjektu ulepša dan, jer bi u kafi trebalo da uživa, ovaj napitak u njemu budi višestepenu uznemirenost: na planu međuljudskih odnosa, zdravlja i ekologije, starenja i nemara za pravdu. S jedne strane ovakve teme mogu prouzrokovati i novine koje se neretko čitaju uz kafu, ali sa druge, efekat kafe sastoji se u tome da probudi i prodrma iz sna, pa tako i simbolički „otrezni“

čoveka. Upravo na tom tragu, niz situacija i slika iz pesme „Slepilo i groznica“ kao da čine nekoliko listova iz rubrike „Crna hronika“.

I tu smo već na pragu da progovorimo o dominantnim bojama zbirke Rekreacija pre pakla, koju su obeležile crna (kafa, mandarina, šah, sneg, vinilska ploča, gavran, brada, civilna odela, kalaj, tmuša, noć), crvena (bicikl, trag, duše pune piritu boje korozije, pevac, znojawa i krvava desnica, poljubac), plava (bicikl, soba) i odsustvo boje:

*Smorila su nas sva ta očekivanja
u danima za koje smo mislili da dolaze*

*sve to odsustvo boje
krpice rasute po podu
(„Crveni pevac leti ka panju“)*

Demonsko prisustvo se, jasno je, obeležava crnom i crvenom bojom, koje su najdominantnije. Preko njih Saša Skalušević Skala uspostavlja i intenzivan pesnički dijalog sa poezijom Novice Tadića, o čemu svedoči i jedan posve očigledan marker u pesmi „Đavolja jaja“:

*Istinski nakazni svet
iz tih jaja
kako je Novica to
davno opevao
izašao je
izlegao se pred nama
tako dobro
da nikad ne nestane*

Međutim, ni plava boja, a ni odsustvo boja ne nude mogućnost da se svet odupre „anđelu uništenja“, lažima ili nadi koja, kako se vidi u pesmi „Crveni pevac leti ka panju“, nema smisla.

Pravi pakao i muke dolaze, razume se, nakon što čovek umre. I tu liniju smrti pesnik je povukao prvim motom zbirke: „... jer smrt je nespornost. Tomas Bernhard“, dok drugim: „Opterećen sa dve stvari, čovek – sasvim sigurno – nalazi svoje mesto u paklu. Koje dve? Lošim navikama i pogrešnim stavovima. Sidarta Gautama“ ističe granicu između pakla na zemlji i pakla nakon paklenog života. I to na izvestan način objašnjava efektan naslov. Život je priprema ili trening za smrt, ali su životne nedaće i patnje samo rekreacija za ono što sledi, a što je uslovljeno „lošim navikama i pogrešnim stavovima“.

Životi i nisu drugo do nokat koji se neprestano obnavlja i raste i neprestano reže, kruni i pretvara u prah, kako se implicira jednim od najupečatljivijih stihova zbirke: *Istur-pijali smo svoj život* („Stene“). Ono što postaje upitno čitanjem pesama jeste da li su životi sviju nas samo kandže na prstima nekog potencijalnog „anđela uništenja“ ili na prstu nekog Dionisa, pa čak i „Momaklije“, ovenčanog vinovom lozom. I zato deluje da je lirski subjekt zarobljen u „rekreativnom“ brzom hodaњу ili vožnji bicikle unazad, a jedini izlaz možda može biti voljni momenat okretanja ka napred:

*kada prestaneš ići stalno unazad
napred i napred unatraške
sa sirovom bakljom u jednoj
tupim bodežom u drugoj ruci*

*potpuno sam
pozvaću te onda
kazala mi je*

*isplivaće
zarđali štit/mač
sa kaldrme Ada Kale
(„Nula devetnaest“)*

Taj voljni momenat, dakle, može vratiti izgubljeno, potopljeno, nestalo, i uspostaviti „fiksnu“ vrednost, oličenu u pozivnom i poštanskom broju 019 za gradove istočne Srbije (Negotin, Kladovo, Knjaževac i Zaječar). To „Nula devetnaest“ je poziv za usporenje, povratak i gledanje svima u oči, bilo da su gavran iz pesme „Anđeo uništenja“, dvoglavi pesnik: *dajte mi ga tako dvoglavog / u oči da mu pogledam / jesu li i one janusovske* („Dvoglavi“) ili sopstveni unutrašnji svet: *oko je videlo u sebi (dovoljno)* („Legenda“).

Sva snaga poezije Saše Skaluševića Skale, čini se da je u okretanju broja koji može povratiti ravnotežu životu. Sva snaga poezije leži i u Dionisu, njegovim vinogradima i energiji obnovljivosti, iz koje se potencijalno napaja i naš pesnik.

Jelena Đ. Marićević Balać

O AUTORU

Saša Skalušević Skala (1981, Negotin) Od 1998. godine objavljuje u književnoj periodici kod nas i u regionu. Objavio je knjige pesama *Mitovi i senke* (Narodna Biblioteka „Dositej Novaković“, Negotin, 2014), *Plastična Aleksandrija* (Presing, Mladenovac, 2019). Zastupljen u više pesničkih antologija i zbornika. Jedan je od osnivača Krajiškog književnog kluba. Od 2019. godine urednik je časopisa za književnost umetnost i kulturu *Buktinja*.

(s.s.skala@gmail.com)

SADRŽAJ

PAD BEZ REČI

Stene.....	9
------------	---

HODANJE UNAZAD

Izbor	13
Mravi.....	14
Divlji divlji.....	16
Crna mandarina.....	17
Novi dan.....	18
Đavolja jaja	19
Promena ravnoteže	20
Loše namere.....	21
Statistika zla.....	22

TOPLI ZEC

Pada crni sneg	25
Arhe	26
Anđeo uništenja	27
Napušteni Raj(ac).....	29
Dvoglavi.....	31
Dogma.....	32
Pretnja	33
Drugi izlazak	34
Tribunal košmara	35
Čekalište/Egzodus.....	36

ZMAJEVA STOLICA

Inspiracija.....	39
Plava soba	40
Gradske hijene	41
Pogovor nakon svega	42
Crveni pevac leti ka panju.....	43
Onaj lom	44
Titanomahija	45
Momaklija	47
Brada.....	50

Dan posle	52
Legenda.....	53
Nula devetnaest.....	54
Odgovor	56

MOJSIJEVA OGLEDALA

Testo.....	59
Smisao nevinog sveta.....	60
Skica.....	61
Užas u krug	62
Trovanje	64
Slepilo i groznica	65
Ukradeni mit	67

POGOVOR

Jelena Đ. Marićević Balać:

Dionisov nokat	69
----------------------	----

O AUTORU	75
-----------------------	----

